

ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІЛЮЗІЇ В СОЦІОГУМАНІТАРНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

А. М. Матвіїшин

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра педагогічної та вікової психології; 76000, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка 57; тел. +380 (342) 59-61-36; e-mail: rezidentos@ukr.net*

У статті з'ясовується походження, зміст, функції, види і механізми формування соціальних ілюзій особистості з точки зору різних соціо-гуманітарних наук. Обстоюється психодинамічний і когнітивний підходи до конструювання соціальних ілюзій в процесі персоногенезу.

Ключові слова: *соціальна ілюзія, механізми психологічного захисту, особистість, глибинна психологія, комплекс неповноцінності, психологічний феномен, невротичний конфлікт, неадекватні уявлення, психічний конструкт, Я-концепція.*

Актуальність дослідження соціальних ілюзій в сучасній психологічній науці важко переоцінити. Її можна розглядати принаймні в трьох важливих аспектах.

По-перше, соціальна ілюзія виступає новим предметом психологічних студій і не розроблялася на їх термінологічному полі. Незважаючи на суттєвий прогрес у пізнанні різноманітних психічних феноменів, до числа його «білих плям» належить феномен соціальної ілюзії, який досі цікавив лише представників інших соціогуманітарних наук – філософії, політології, історії, але не психології.

По-друге, соціальна ілюзія, хоча і належить до розряду соціально-психологічних явищ, має своє референтне представництво на рівні глибинної психології. Саме в контексті психоаналітичних теорій особистості соціальна ілюзія може знайти своє адекватне тлумачення, що дозволить розширити інтерпретаційні можливості психодинамічного підходу на інші площини функціонування психіки, свідомості, поведінки, мотивації та ін. Тим самим соціальна ілюзія займе своє місце поряд з механізмами психологічного захисту особистості, невротичним конфліктом, комплексом неповноцінності та низкою інших психоаналітичних конструктів. Незважаючи на те, що психоаналітичний напрям у персонології – один з найдавніших, перевірений часом і досвідом, проте психодинамічна реконструкція феномену формування і функціонування соціальних ілюзій є прикладом того, що новизна психологічних пошуків може бути ефективною навіть на поприщі усталених і верифікованих психологічних теорій.

По-третє, наукові психологічні дослідження соціальних ілюзій особистості допоможуть продукувати методи, техніки і процедури для сучасної психоконсультативної та психотерапевтичної практики, які діста-

нуть змогу під іншим кутом зору розуміти й інтерпретувати соціально-перцептивні викривлення та здійснювати терапевтичний вплив на клієнта засобами психодинамічної реконструкції його життєвого досвіду.

Мета статті полягає в обґрунтуванні концептуальної моделі формування і функціонування соціальних ілюзій особистості.

Поняття соціальної ілюзії в сучасній психологічній науці є недостатньо вивченим. Насамперед це пов'язано з тим, що його зміст варіює залежно від контексту, в якому вживається, і не володіє самостійним термінологічним статусом.

По-друге, терміном «соціальна ілюзія» оперує в основному така галузь психологічної науки, як соціальна психологія. В інших галузях цей термін майже повністю відсутній.

По-третє, саме слово «ілюзія» в сучасній науковій психологічній думці постає у двох основних іпостасях: ілюзії сприймання та неадекватні уявлення про дійсність, що супроводжують психічні розлади. Ці феномени входять до сфери дослідження загальної психології, патопсихології, клінічної психології та психіатрії. Однак до соціальних ілюзій ці ілюзії не мають жодного відношення, хіба що загально-термінологічне.

Як уже зазначалося, термін «соціальна ілюзія» широко застосовує соціологія, політологія, історія та інші суміжні науки гуманітарного типу. Однак значення самого терміну в цих науках дуже різняться від того, який пропонуємо ми.

Отже, ілюзія (лат. *illusio* – помилка, обман) – викривлене сприйняття реально існуючого об'єкта або явища. Розрізняють два типи ілюзій. Одні викликаються незвичайними зовнішніми умовами, за яких сприймаються об'єкти; при цьому фізіологічні механізми функціонують нормально. Інші зумовлені патологічним функціонуванням фізіологічних механізмів, що беруть участь у процесі сприйняття. Представники ідеалістичної філософії нерідко використовують ілюзії як аргумент для доведення неадекватності нашого сприймання об'єктивного світу. Але вже той факт, що ми можемо виділити ілюзію як особливий клас явищ і протиставити їх адекватному сприйняттю, говорить про хибність агностичних «висновків». Від ілюзій слід відрізняти галюцинації, які, на противагу ілюзіям, виникають за відсутності зовнішніх об'єктів [10].

Ілюзія сприйняття – перевернуто сприйняття реальних предметів. Найбільша їх кількість спостерігається в царині зору. Особливо численні зорові ілюзії («обмани зору»), що виникають при відображенні деяких просторових властивостей предметів (довжин відрізків, величин предметів і кутів, відстаней між предметами, форми) і руху [6, с.443]. Можна виділити такі їх види:

1. Ілюзії, пов'язані з будовою ока. Прикладом є ілюзії, що є результатом ефекту іррадіації збудження в сітківці, які виражаються в тому, що світлі предмети здаються нам великими порівняно з рівними їм темними (так, білий квадрат на чорному тлі видається більшим від однакового з ним чорного квадрата на світлому тлі).

2. Переоцінка довжини вертикальних ліній порівняно з горизонтальними при їх дійсній рівності.

3. Ілюзії, зумовлені контрастом.

4. Перенесення властивостей цілої фігури на її окремі частини. Ми сприймаємо видиму фігуру, кожну окрему частину її не ізольовано, а завжди у відомому цілому. В ілюзії Мюллера-Лайєра прямі лінії, що закінчуються під різними кутами, здаються неоднаковими за довжиною [4, с.270].

Причини, що викликають ілюзії, різноманітні і недостатньо зрозумілі. Одні теорії пояснюють зорові ілюзії дією периферійних факторів (іррадіацією, акомодациєю, рухами очей і т. д.), інші – впливом деяких центральних факторів. Іноді ілюзії з'являються внаслідок дії особливих умов спостереження (напр., одним оком або при нерухомих осях очей) [8].

Для повної картини розуміння ілюзій слід розглянути ілюзії, які виникають при розладах психіки. З точки зору патопсихологічного підходу ілюзії поділяються на такі основні типи:

- афективні, що виникають під впливом афекту – страху, тривоги, при депресії;

- вербальні, що виражаються словесно;

- органічні, спостерігаються при дисморфопсії, метаморфопсії;

- усвідомлення: відчуття хворого, що свідчить про те, нібито поряд хтось є;

- функціональні (при парейдолії);

- епілептичні: порушення сприйняття, що являють собою істотні, інколи й єдині клінічні прояви деяких фокальних епілептичних нападів, що виникають при локалізації епілептогенного вогнища в корі скроневої частки, суміжній із сенсорною зоною. Розрізняють перцептивні ілюзії, коли об'єкт сприймається перекручено і не упізнається, і апперцептивні ілюзії, за яких об'єкт упізнається, але викривлено зіставляється з попереднім досвідом (феномени “вже баченого”, “уже почутого”, “вже пережитого” або, навпаки, “ніколи не баченого”, “ніколи не чутого”, “ніколи не пережитого”) [3].

У контексті психіатрії не всі форми ілюзій пов'язані з розладами психіки, а зазвичай лише ті, які викликають галюцинації. Кожна форма галюцинації притаманна певному захворюванню. Причини самих захворювань різноманітні.

На цьому весь довідковий матеріал щодо соціальних ілюзій у царині психологічної думки вичерпується. Проте всі наведені і перелічені вище нами види ілюзій не є соціальними у власному розумінні цього слова.

Іншу картину ми спостерігаємо у працях філософів та політиків. У дуже рідкісній роботі, яка присвячена соціальним ілюзіям, у статті під назвою «Социальные иллюзии. Опыт анализа», доктор філософських наук В.Х. Беленький зазначає, що вивченню соціальних ілюзій приділяли увагу Гегель, К. Маркс і Ф. Енгельс, Фур'є та ряд інших видатних вчених і мислителів. Загалом їхні погляди зводилися до того, що: соціальні

ілюзії – це системи неадекватних уявлень суспільства про себе самого, про своїх громадян, їх взаємини один з одним, про суб'єктів інших суспільств і культур, засновані на фантастичних уявленнях і віруваннях, на завищених чи занижених оцінках власного статусу і ролі в історії. В основі ілюзорних уявлень лежить неповна або перевернена, змішана з вигадками та фальсифікаціями, вирвана з контексту інформація про історичні факти і події, про реальне соціально-економічне та політичне становище суспільства та тенденції його розвитку. Соціальні ілюзії можуть формуватися спонтанно, втілюючи конфігурації і структури колективного несвідомого (міфологічні сюжети, архетипи, символи) в конкретних історичних подіях та соціальних інститутах, у культурних феноменах і творах мистецтва. Вони можуть створюватися панівною ідеологією, а потім за допомогою пропаганди тиражуватися і трансливатися в масовій комунікації та використовуватися для маніпуляції громадською думкою в інтересах соціальної еліти, що перебуває при владі, або сил, які домагаються панівного становища та тотального контролю над суспільством.

Некритичне сприйняття суспільством соціальних ілюзій, ігнорування закономірностей історичного розвитку, недостатня увага до проблем соціальної теорії й аналітики, політичний контроль та ідеологічна цензура в засобах масової інформації, недостатня компетентність соціальної експертизи, замкнутість і обмеженість зовнішньої і внутрішньої соціальної комунікації можуть призвести до ситуації, коли адекватне сприйняття соціальної реальності стає неможливим. Структурування історичних подій, формування і функціонування соціальних інститутів потрапляє в залежність від політичної міфології, національної чи релігійної ідеології, від соціально-економічних інтересів окремих груп суспільства, ускладнюючи розвиток суспільства і створюючи загрозу кризи. Логіка розвитку соціальної ілюзії в кінцевому рахунку призводить до розчарування, віра змінюється скептицизмом, апологія – критикою. Стають очевидними недосяжність проголошених цілей, суперечливість абстрактного і повсякденного, утопічність і відірваність соціальних ілюзій від життєвого світу. У результаті в суспільстві змінюється морально-психологічний клімат, відбувається переоцінка цінностей, починається пошук нових орієнтирів та ідеалів.

Ця розлога цитата наведена для того, щоб підкреслити загальне філософсько-політологічне розуміння соціальних ілюзій, дія яких відстежується на широкому соціально-політичному тлі.

Підсумовуючи все викладене щодо наукового трактування ілюзій, в тому числі й соціальних, слід зауважити, що поняття соціальної ілюзії в контексті не тільки психологічної науки, а й інших соціогуманітарних наук вивчено не достатньо. Відзначається, що першоджерелом і носієм соціальної ілюзії вважається саме суспільство, певні політичні сили чи громадські, державні діячі, ЗМІ, ідеологія, а не внутрішні психічні конструкції особистості, глибинні аспекти її Его, приховані несвідомі прагнення.

Ретельний аналіз психологічної літератури дає підстави припустити, що соціальна ілюзія ще не стала предметом прискіпливої уваги психологічної науки. Вводячи в науковий обіг цей термін, потрібно, перш за все, дати йому визначення.

Соціальна ілюзія – це специфічний психічний конструкт у структурі свідомості особистості, що проектується на певний об'єкт соціальної реальності з метою захисту особою власної Его-ідентичності. Соціальна ілюзія формується під впливом механізмів психологічного захисту особистості і виражається у конформності, ригідності поведінки, наявності стереотипних установок, громадській пасивності, віктимності тощо.

Послідовно розглянемо ключові аспекти даного визначення.

Соціальна ілюзія виступає специфічним конструктом. Специфічність цього конструкту полягає в тому, що він покликаний захистити Его від загрозової інформації, яка може надходити з навколишнього середовища й порушувати хитку душевну рівновагу особистості, її статускво.

У визначенні зазначено, що соціальна ілюзія є психічним конструктом. Це пояснюється тим, що даний феномен є нічим іншим як продуктом діяльності вищих нервових процесів, тобто психіки. Згідно з першоджерелом [2, с.127], психіка – властивість високоорганізованих живих істот і продукт їхньої життєдіяльності, що забезпечує їх орієнтацію і діяльність. Взаємодія живих істот із зовнішнім світом реалізується за допомогою якісно відмінних від фізіологічних, але невідокремлених від них процесів, актів, психічних станів.

Психіка – системна властивість високоорганізованої матерії, що полягає в активному відображенні суб'єктом об'єктивного світу, в побудові невідчужуваної від нього картини світу і саморегуляції на її основі поведінки та діяльності. Психіка забезпечує ефективне пристосування до середовища [7, с.452].

Психічне відображення завжди відбувається в активній діяльності. У психіці представлені і впорядковані події минулого, сучасного і можливого майбутнього. У людини події минулого фіксовані в даних досвіду, представлених у пам'яті; сьогодення – в сукупності образів, переживань, розумових актів; можливого майбутнього – в мотивах, намірах, цілях, а також у фантазіях, мріях, сновидіннях тощо. Основна відмінність людської психіки від тваринної – саме у свідомій цілеспрямованості психічних проявів [1, с.223].

Не викликає жодних сумнівів те, що соціальна ілюзія виступаючи специфічним, суто психічним конструктом, оскільки продукується такими психічними процесами, як мислення, уява, сприймання, є своєрідною моделлю навколишнього середовища. Внаслідок антиципувальної здатності психіки, яка виконує функцію передбачення майбутнього на основі відображення теперішнього з метою адаптації особи в майбутньому, соціальна ілюзія виступає логічним продуктом механізму доцільного прогностичного пристосування.

Важливу роль у цьому процесі виконує Я-концепція особистості, внутрішня структура якої передбачає розігрування та переживання багатьох ролей, необхідних людині в процесі життя.

У визначенні терміну «соціальна ілюзія» вживається слово «конструкт». На нашу думку, саме це поняття найкраще відображає соціальну ілюзію в її функціональному змісті. Конструкт (особистісний конструкт) – оцінкова система, яка використовується індивідом для класифікації різних об'єктів його життєвого простору [11]. Цей термін запропонував Дж. Келлі для позначення когнітивних шаблонів, які людина «сама створює, а потім намагається підігнати їх під ті реалії, з яких складається цей світ» [5, с.245]. Конструкти використовуються для прогнозування повторюваних подій. Конструкт дозволяє індивіду не тільки пояснювати чужу поведінку, але й проектувати власну поведінку, оскільки конструкт задає програму такої поведінки.

Однак зазвичай вживається вираз «гіпотетичний конструкт», коли сам процес безпосередньо не спостерігається або об'єктивно не вимірюється, але вважається, що він існує, тому що (ймовірно) він викликає вимірювані явища [6, с.221].

Відтак і соціальну ілюзію ми вважаємо гіпотетичним конструктом. Як зрозуміло з його визначення, конструкт, що є гіпотетичним, – це певний психологічний механізм, існування якого виводиться логічно, хоча однозначних об'єктивних доказів цього поки що немає. Багато основних теоретичних положень є гіпотетичними конструктами. У сучасній науці чудовий приклад такого конструкту – чорні діри.

Отож, поняття «соціальна ілюзія» чудово підходить під визначення гіпотетичного конструкту, адже вона має ознаки, притаманні самому конструкту. Взагалі, термін «конструкт» відображає статичний характер позначуваного ним феномену. Цілісність, структурованість, ригідність і стабільність є прикметними характеристиками соціальної ілюзії.

Соціальна ілюзія, за нашим визначенням, є специфічним психічним конструктом у структурі свідомості особистості. Проте соціальна ілюзія часто не усвідомлюється. Навіть при її усвідомленні сам механізм породження ілюзії продовжує існувати, адже механізми соціально-перцептивного викривлення мімікують і зазвичай уникають викриття з боку критичного мислення й особистісної рефлексії.

Частковість усвідомлення може трактуватися і як його часовий стан. Упродовж певного відрізка часу можливе часткове усвідомлення своєї соціальної ілюзії особистістю, яка є її носієм і автором. Однак до кінця ілюзія не усвідомлюється ніколи. А якщо це відбувається, тоді соціальна ілюзія руйнується або здійснюється її трансформація в іншу. В процесі усвідомлення ілюзії змінюється не тільки сам конструкт, а й самосвідомість особистості загалом.

За З. Фройдом структура особистості включає свідоме, несвідоме і надсвідоме. Соціальна ілюзія за своєю суттю не входить в жодну з цих підсистем, однак є продуктом діяльності Его, яка спрямована на захист себе самого. Я (Его), згідно з психоаналітичною теорією, – та частина

людської особистості, яка усвідомлюється як Я і перебуває в контактi з навколишнім світом за допомогою сприйняття. Я здійснює планування, оцінку, запам'ятовування і різними шляхами реагує на вплив фізичного і соціального оточення [9, с. 349].

Соціальна ілюзія як конструкт накладається на певний об'єкт соціальної реальності, а оскільки об'єктом соціальної ілюзії є соціум, то і сама ілюзія набуває статусу соціальної.

Соціальна реальність є щось таке, що можна побачити, зрозуміти, вивчити. Соціальну реальність утворюють дві групи соціальних фактів: соціальні структури та соціальні інститути, що взаємодіють. Е. Дюркгейм вважав, що соціальні факти відзначаються специфічними властивостями, що проявляються у способі думок, дій та почувань, які існують поза індивідом і наділені примусовою силою, внаслідок чого людина змушена їх засвоювати, інтеріоризувати.

Численні концепції природи і сутності соціальної реальності розглядаються в рамках двох наукових течій: реалізму і номіналізму. Представники першого напрямку впевнені, що суспільство в цілому і окремі соціальні інститути є самостійною реальністю, яка не зводиться до взаємодії окремих індивідів. Представники другого напрямку вважають, що самостійної соціальної реальності немає ні в суспільстві, ні у соціальних інститутах. Вони стверджують, що такою реальністю володіють лише окремі індивіди.

Отже, соціальна реальність створюється в процесі соціальних взаємодій суб'єктів, є результатом їх свідомості і життєдіяльності в певному обмеженому просторовому й темпоральному (історичному) вимірі. Вона може фіксуватися і в поведінці людей, і в характері їх ціннісних орієнтацій, і у формах організації життя, і в рольовій поведінці. Узагальненим показником соціальної реальності є культура: система цінностей, соціальних норм життя, зразки поведінки, мова, характер комунікацій, традиції і звичаї, матеріальна культура і т.д. [12].

Відповідно до об'єктів соціальної реальності можна класифікувати і самі соціальні ілюзії. Причому соціальні ілюзії в контексті нашого підходу сильно різняться від тлумачення соціальних ілюзій в історії, політології чи соціології. Першопричиною виникнення соціальних ілюзій виступають глибокі переживання особистості, внаслідок чого Его "приймає рішення" створити певний віртуальний психічний конструкт – соціальну ілюзію. Слово "соціальна" підкреслює тільки те, що вона конструюється на зовнішніх об'єктах соціального життя особистості, таких як робота, політика, сім'я та ін.

Важливою умовою формування соціальної ілюзії є те, що вона конструюється з певною метою. Ця мета – захист свого Его. Без цієї основоположної ознаки соціальна ілюзія втрачає свій сенс і своє призначення: захищати Его від загрозової, травматичної інформації, яка надходить із зовнішнього середовища. Проте не від будь-якої, а від тієї, що може викрити істинні мотиви особистості.

Ключовою ознакою соціальної ілюзії є те, що вона породжується й активно підтримується механізмами психологічного захисту. Психологічний захист – це система механізмів, спрямованих на мінімізацію негативних переживань, пов'язаних з конфліктами, які ставлять під загрозу цілісність особистості. Подібні конфлікти можуть провокуватися як суперечливими установками в самій особистості, так і неузгодженістю зовнішньої інформації та сформованого в особистості образу світу та образу «Я». З. Фройд перший приступив до вивчення психологічних конфліктів, трактуючи їх як форму вирішення конфлікту між несвідомими потягами та інтеріоризованими соціальними вимогами або заборонами. Відтак в результаті численних досліджень, проведених, перш за все, в рамках клінічної практики, були виділені різні види механізмів психологічного захисту. Внаслідок реалізації психологічних механізмів, як правило, досягається лише відносне благополуччя особистості. Але невирішені проблеми набувають хронічного характеру, оскільки людина позбавляє себе змоги активно впливати на ситуацію, щоб усунути джерело негативних переживань. Найбільш позитивну роль психологічний захист відіграє тоді, коли постали проблеми незначні і не варті того, щоб ними взагалі перейматися.

Функціонування механізмів психологічного захисту, таких як заперечення, раціоналізація, витіснення точно, є дуже важливим для особистості. Від потужності цього захисту залежатиме стійкість соціальної ілюзії, її відповідність конкретним вимогам Его, тривалість функціонування ілюзії і безпека самого Я особистості взагалі. Активно захищаючись, особа буде чинити опір спробам сторонніх чинників і осіб розвіяти соціальну ілюзію.

Отже, соціальну ілюзію конструюють такі чинники:

- сфера соціального життя;
- конкретний об'єкт цієї сфери;
- механізм психологічного захисту;
- образ Я особи – суб'єкта соціальної ілюзії.

Таким чином, феномен соціальної ілюзії являє собою доволі стабільну, структурно-функціональну єдність. Першим елементом цієї єдності виступає сфера соціального життя: економічна, політична, приватна, духовна та ін. В контексті цих сфер можна розглянути конкретний об'єкт, на якому побудована соціальна ілюзія. Наприклад, в економічній сфері життя особи таким об'єктом є робота, тобто професійна діяльність особистості. У сфері приватних взаємовідносин конкретним об'єктом є, наприклад, сім'я чи сексуальний (любовний) партнер, друг тощо. В однієї особи зазвичай є декілька об'єктів, на яких формуються соціальні ілюзії.

Образ «Я» особистості є завершальним компонентом в структурі соціальної ілюзії. Це – еталонний (ідеалізований) образ, який створила собі людина для підтвердження позитивного самосприйняття у певній соціальній сфері. Ідеалізований Я-образ апріорно узгоджується з нормативними рольовими очікуваннями, пов'язаними з виконанням функцій

певного соціального об'єкта. Цей образ відповідає життєвому наративу конкретної особи і є компонентом її особистісної історії.

У **висновку** перелічимо основні характеристики соціальних ілюзій:

- вони формуються в будь-якій сфері соціального життя;
- основна мета – захистити власне Его;
- психологічний захист здійснюється з метою недопущення розвінчання соціальної ілюзії;
- соціальні ілюзії є переважно неусвідомленими або частково усвідомленими;
- соціальна ілюзія забезпечує тимчасове відчуття відносного благополуччя особистості, психологічного комфорту власного Его, що змінюється психоемоційним дискомфортом, у разі розходження гіпотетичного конструювання реальності з фактичним станом справ;
- вони, як правило, довготривалі, існують часто протягом усього життя;
- основна причина появи соціальних ілюзій – комплекс неповноцінності, відчуття власної неспроможності, нереалізованості, неприйняття самого себе, базова невротична тривога, гіпертрофована потреба в захисті й опіці та ін.;
- важко піддаються діагностиці, особливо стандартизованим методикам.

Література

1. Ассаджиоли Р. Психосинтез. Принципы и техники / Р.Ассаджиоли; [пер. с англ. В. Данченко]. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. – 416 с. (Серия "Психологическая коллекция").
2. Асмолов А. Г. Психология личности / А.Г.Асмолов. – М.: МГУ, 1990. – 367 с.
3. Блейхер В. М. Толковый словарь психиатрических терминов: около 3000 терминов / [под ред. С. Н. Бокова]. – Воронеж.: МОДЭК, 1995. – 639 с.
4. Горностай П. П. Личность и роль: Ролевой подход в социальной психологии личности / П.П.Горностай. – Киев: Интерпресс ЛТД, 2007. – 312 с.
5. Келли Дж. Теория личности: психология личных конструктов / Дж.Келли. – СПб.: Речь, 2000. – 341с.
6. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р.Кочюнас. – М.: Академический проект, 1999. – 239 с.
7. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Р.Мэй. – М.: Изд-во Апрель пресс, ЭКСМО-ПРЕСС, 2002. – 256 с.
8. Психологический словарь: словарь / [под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Педагогика-Пресс, 1996. – 440 с.
9. Философский энциклопедический словарь [сост. Губский Е.Ф., Кораблева Г. В., Лутченко В. А.]. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 576 с.

10. Философский словарь / [под ред. И.Т. Фролова]. – 4-е изд.-М.: Политиздат, 1981. – 445 с.
11. Словари и энциклопедии на Академике [Электронный ресурс] / Психологический словарь. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/psihologic/968>.
12. Алиева Н. З. Становление информационного общества и философия образования [Электронный ресурс] / Н.З. Алиева, Е.Б. Ивушкина, О.И. Лантратов // Монографии изданные в издательстве Российской Академии Естествознания – Режим доступа к монографии: <http://www.rae.ru/monographs/23-642>.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 28.11.2010 р.
Рекомендовано до друку докт.психол.наук, професором Карпенко З.С.*

THE TERM SOCIAL ILLUSIONS IN COLLEGES AND SCIENTIFIC DISCOURSE

A. M. Matviishin

*PreCarpathian National University named after Vasyl Stefanik;
Department of Educational and Developmental Psychology;
76000, Ivano-Frankivsk, st. Shevchenko, 57;
ph. +380 (342) 59-61-36; e-mail: rezidentos@ukr.net*

The article states the origin, content, functions, types and mechanisms of social illusions of personality in terms of various socio-humanitarian sciences. Advocates psychodynamic and cognitive approaches to designing social illusions during personogenesis.

Keywords: *social illusion, psychological defense mechanisms, personality, depth psychology, inferiority complex, a psychological phenomenon, neurotic conflict, inadequate representation, psychological construct, self-concept.*